

קידושין מ-ב

עניין: תלמוד גדול או מעשה גדול

חידושי אגדות מהר"ל

מעשה גדול. פי' מפני כי המעשה הוא עיקר, אבל התלמוד שהוא למד לעשות אינו עיקר כמו המעשה, שהרי התכלית לעשות, כי אין האדם שכלי, כי אלו היה שכלי לגמרי היה התורה שלו עיקר, אבל האדם אינו שכלי לגמרי ולכן המעשה עיקר שהמעשה על ידי האדם כפי אשר ראוי שיהיה צדיק ע"י מעשה, שכל מעשה הוא בגוף ואלו התורה הוא בשכל, ודבר זה בארנו במסכת אבות (פ"א) אצל לא המדרש עיקר אלא המעשה עיקר ובכמה מקומות. אבל ר"ע סובר שהתלמוד גדול, מפני שמביא לידי מעשה, כי התלמוד הוא התחלה ובכח ההתחלה הוא הכל, וזה שאמר גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, וידוע שכל הדברים אשר קודמים מעלתם יותר גדול, מפני שהוא סבה לאחר, והרי הוא סבה, והסבה יותר גדול מן המסובב. וכן כל הראיות שהביא רבי יוסי גדול תלמוד וכו' הם ראיות חזקות וגדולות. שהתלמוד גדול מפני שקדם לחלה ולתרומה וליובל הכל להודיע מדריגת התורה שהיא גדולה על הכל.

אור תורה להגרי"א חבר - ליקוטים
 ולכאורה הוא תמוה דמביא ראיה לסתור, דהא ידוע כי בכל דבר התכלית של הדבר הוא העקר, והוא יותר חשוב מהמעשה שהוא רק הכנה אל התכלית, וכינן שכל עקר שבח הלמוד הוא רק בשביל שהוא מביא לידי מעשה, אם כן מזה מוכח דמעשה גדול ממנו. אצל באור דברייהם במה שפיתחנו למעלה, שבזה נתעלה מצות תלמוד תורה יותר מכל המצוות, שבתלמוד תורה יש בה ב' ענינים, הא' שמקיים מצות תלמוד תורה והגית בו כו' (יהושע א, ח), שזה עצמו מצוה, ומתקן תקונים גדולים בכל העולמות על ידי הכל פיו בדברי תורה, והב' הלמוד שמזה בא לידי קיום המצוות בכל דקדוקיהם ופרטותיהם, מה שאי אפשר בלא למוד כי אין עם הארץ חסיד (אבות פרק ב, משנה ה), כו' והוא מה שפיתוח כאן נענו כלם ואמרו למוד גדול שמביא לידי מעשה, רצה לומר שיש בה ב' ענינים, הא' שבזה מקיים מצות עשה כמו בכל מצוה שמקיים צויו יתברך, ועוד שמביא לידי מעשה המצוות כלם כמו שפיתחנו. וכזה מתורץ קושית התוספות שם דבור המתחיל למוד,

עשרה מאמרות לרמ"ע מפאנו
מאמר חיקור דין ח"ד פי"ה

לשמוע כי לבנים שהם צדיקים גמורים השנון גדול בהחלט¹ והיא החמדה הגנוזה שבה ישמח ישראל בעושיו כי הא דתנינן חביבין ישראל שנקראו בניו למקום ולעבדים שהם בעלי תשובה המעשה גדול בהחלט וכאן חביבין ישראל שנתן להם כלי חמדה² ואמר